

UIT DE FLORA VAN LIMBURG

AFLEVERING 44

J. Cortenraad & T. Mulder, p/a Waldeck Pymontstraat 4, 6224 LN Maastricht

Deze aflevering van deze rubriek bevat waarnemingen van min of meer bijzondere planten uit de jaren 2001 tot en met 2003.

De kilometerhokcoördinaten van de vondsten zijn in het algemeen op te vragen uit de bestanden met floragegevens van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg of na te zoeken in het archief van de Plantenstudiegroep. Nieuwe meldingen van bijzondere vondsten kunt u doorgeven aan Olaf Op den Kamp van de Plantenstudiegroep. De afkorting 'VPL' na de naam van een waarnemer geeft aan dat de waarneming gedaan is tijdens het veldwerk voor de (actualisering van de) vegetatiekartering van de Provincie Limburg.

FRANSE AMARANT

(*AMARANTUS BOUCHONII*)

De Franse amarant (figuur 1) is gevonden aan de oever van de Maas en het grindeiland bij Meers met enkele tientallen exemplaren (kilometerhokcoördinaten 178-329: R. Bruinen en anderen, september 2001-2003). Daarnaast vondsten in Ell, Roodven (182-357: VPL, 7 oktober 2002), acht exemplaren in een hakvruchtakker; Sint-Odiliënberg, Roerdal bij Paarlo (201-350: G. Peeters, 20 oktober

2002), enkele planten langs rand van bietenakker; Montfort, Reigersbroek (192-349 en 192-348: VPL, 16 september 2002), twee respectievelijk acht planten langs een bietenakker en een aspergeakker.

De Franse amarant heeft zich in Nederland op diverse plaatsen, onder andere langs rivieren, gevestigd. De soort is in de negentiende eeuw in Zuidwest-Frankrijk uit een Noord-Amerikaanse soort ontstaan en is nu in grote delen van Frankrijk algemeen. De laatste jaren wordt de soort in België en Nederland steeds meer gevonden.



FIGUUR 1
Franse amarant
(*Amaranthus bouchonii*)
(foto: J.J.G. Cortenraad).

AMARANTHUS RUDIS

Oever van de Maas bij Meers, enkele exemplaren (178-330: G. Verschoor en Plantenstudiegroep, september 2000).

Een uit Noord-Amerika afkomstige soort die daar vooral op rivieroeveren en in maïsakkers te vinden is. De plant is tweehuizig. Bij Meers zijn zowel mannelijke als vrouwelijke planten aangetroffen.

BEHAARD BREUKKRUID

(*HERNIARIA HIRSUTA*)

Behaard breukkruid (figuur 2) is gevonden in Herkenbosch op een voormalig stationsemplacement (202-353: G. Peeters en anderen, zomer 2001), tezamen met een groot aantal andere adventieven, te weten Druifkruid (*Chenopodium botrys*), Liggende ganzenvoet (*Chenopodium pumilio*), Kamferalant (*Dittrichia graveolens*), Straatwolfsmelk (*Euphorbia maculata*), Zandweegbree (*Plantago arenaria*), Plat beemdgras (*Poa compressa*), Liggende ganzewort (*Potentilla supina*), *Tragus racemosus* en Eekhoorngras (*Vulpia bromoides*). Meers, één exemplaar op grindstrand (178-330: T. Mulder & J. Cortenraad, zomer 2001).

Er zijn in Limburg nog geen bestendige populaties van deze soort aanwezig. Elders in het land en in aangrenzend Duitsland is deze plant in met name urbane milieus ingeburgerd.

SCHIJNRAKET

(*ERUCASTRUM GALLICUM*)

Op diverse plaatsen in de Groeve Curfs, vele tientallen exemplaren (181-319, 181-320 en 182-319: K. Brussee en Plantenstudiegroep, 2001 en 2002).

Deze plant komt in Limburg een enkele keer voor langs de Maas. Waarschijnlijk is ze in de groeve aangevoerd en inmiddels is ze daar talrijk geworden.



FIGUUR 2
Behaard breukkruid
(*Herniaria hirsuta*) (foto:
J. Hermans).

AARDBEIGANZERIK**(*POTENTILLA STERILIS*)**

Heijthuisen, Achter het Klooster (188-363: G. Peeters (VPL), 10 april 2002), 10 tot 15 planten op een talud langs een beek.

De Aardbeiganzerik is buiten Zuid-Limburg een zeer zeldzame soort. Het betreft hier de eerste vondst aan de westzijde van de Maas; de dichtstbijzijnde groeiplaats ligt in het Roerdal.

LANCETBLADIGE BASTERDWEDERIK**(*EPILOBIUM LANCEOLATUM*)**

Op een grindrijk talud in de Groeve Curfs met onder meer Valse salie (*Teucrium scorodonia*), enkele tientallen exemplaren (182-319: J. Cortenraad, augustus 2002).

Dit is de grootste populatie van de plant in Zuid-Limburg en daarmee in Nederland. Elders in Zuid-Limburg, bij Vaals en Heerlen, is ze de laatste 10 jaar in zeer kleine aantallen aangetroffen.

FIJNE KERVEL**(*ANTHRISCUS CAUCALIS*)**

Door M. Feenstra zijn in de afgelopen twee jaren in Noord-Limburg ten westen van de Maas de volgende vondsten van deze plant gedaan. Tussen 25 en 100 exemplaren in de berm van de Broekhuizerdijk tussen Melderslo en Broekhuizen (205-387). Eenzelfde aantal in een aangeplant loofhoutbos nabij Hegelsom (200-383). In de wegberm van de Horsterdijk tussen Melderslo en het spoor, over de gehele lengte; meer dan 1000 exemplaren (203-385 tot 206-386). In de oever van de Langevense loop nabij Grubbenvorst, 10 tot 25 planten (205-385). In eikenhakhoutwal op de Hooge Heide bij Grubbenvorst 100 tot 1000 planten (205-385). In de grazige berm van de Hamweg nabij de Reulsberg in de gemeente Horst; circa vijf exemplaren (203-384). Meer dan 1000 exemplaren in een biologische laagstamboomgaard te Boschhuizen

bij Venray (197-394). Verder heeft E.J. Weeda diverse exemplaren gevonden bij de ruïne van Montfort in 2003 (193-348). Guido Verschoor heeft vijf exemplaren van de soort gevonden in Maastricht, nabij de Lambertuskerk (182-317: voorjaar 2003).

Een opmerkelijke opmars van deze soort die tot voor kort in Nederland en België hoofdzakelijk bekend was van de kuststreek en daarnaast onbestendig meer landinwaarts.

GEVLEUGELD HELMKRUID**(*SCROPHULARIA UMBROSA* SUBSP. *UMBROSA*)**

In 2002 is door Geert Peeters en Jan Klinckenberg in het Maasplassengebied tussen Maasbracht en Heel deze plant op diverse plaatsen aangetroffen: (191-353: G. Peeters (VPL), zomer 2002,) circa 20 exemplaren in oevervegetatie langs grindgat, (190-352: G. Peeters (VPL), zomer 2002) en (188-351 en 189-351: J. Klinckenberg, zomer 2002) langs de oevers van de Maas respectievelijk Maasplassen.

Enige jaren geleden is het Gevleugeld helmkruid ook op enkele plaatsen langs de Grensmaas gevonden. De soort wordt langs de Maas in Limburg waarschijnlijk over het hoofd gezien of verwisseld met de aanzienlijk algemenere soorten Geoord helmkruid (*Scrophularia auriculata*) en Knopig helmkruid (*Scrophularia nodosa*).

GEEL VINGERHOEDSKRUID**(*DIGITALIS LUTEA*)**

Groeve Curfs bij Berg, één exemplaar aan de voet van een mergelwand (181-319, K. Brussee, 2002).

Na de ENCI-groeve is dit de tweede kalk-

steengroeve in onze provincie waar deze soort is opgedoken. Tot voor kort waren de dichtstbijzijnde groeiplaatsen te vinden in de Ardennen. Echter begin juli 2004 is door G. Boltin Geel vingerhoedskruid gevonden in Wonck (Dessus le long their) in België.

KLEIN GLIDKRUID**(*SCUTELLARIA MINOR*)**

Stramproy, Areven (175-355: G. Peeters (VPL), zomer 2002), meer dan 100 planten op een talud van een berm-sloot langs een bospad. Deze zeldzame soort wordt de laatste jaren meer gevonden. Het gaat, gelet op de ecologie van de soort en het verspreidingsbeeld van de vondsten vóór 1950 (MENNEMA *et al.*, 1985), waarschijnlijk om locaties waar al lang populaties voorkwamen.

WILDE TIJM**(*THYMUS SERPYLLUM*)**

Wilde tijm (figuur 3) is aangetroffen op een schraal en droog sloottalud langs de A73 nabij Californië (205,6-381,6: M. Feenstra, zomer 2002). Mogelijk is de plant ontkiemd uit de zaadvoorraad van de ter plekke doorsneden vroegere heide.

Deze soort is op de pleistocene zandgronden in Nederland sterk achteruitgegaan. Met name in Limburg is de soort sterk achteruitgegaan, vermoedelijk als gevolg van zure depositie vanuit de atmosfeer.

SLIPBLADIGE KAARDEBOL**(*DIPSACUS LACINIATUS*)**

Honderden planten op een voormalig stort in Berg (183-319: J. Cortenraad, zomer 2001).



FIGUUR 4
Hoge fijnstraal (*Conyza sumatrensis*) (foto: G. Verschoor).



FIGUUR 3
Wilde tijm (*Thymus serpyllum*) (foto: J. Hermans).

Enkele planten in Groeve Curfs (181-320: C. le Sage, mei 2003). Een plant in een zandige ge-luidswal langs de A73 te Horst (201-385: M. Feenstra, zomer 2002).

Deze plant komt in Europa verder naar het oosten en zuidoosten in het wild voor. In Nederland en België wordt ze adventief gevonden. De laatste jaren neemt het aantal vondsten toe.

DUITS VILTGRUID (*FILAGO VULGARIS*)

Circa 50 planten op de oever van de Grote Molenbeek bij het Ham, nabij Horst (201,2-383,1) en verder naar het noorden langs deze beek nog circa 150 planten (201,3-383,3: M. Feenstra (beide plekken), zomer 2002).

De laatste jaren wordt deze plant weer meer gevonden in Limburg. De indruk bestaat dat het om een echte toename van de soort gaat en niet alleen om een toename van het aantal waarnemingen.

MUURHAVIKSKRUID (*HIERACIUM MURORUM*)

Griendtsveen (189,8-383,7: R. Huynen (VPL), zomer 2002) circa 120 spruiten op een schrale, beschaduwde wegberm langs een gracht. Deze plant is in Noord-Limburg ten westen van de Maas slechts één keer eerder gevonden, namelijk in het Loobeekdal ten noorden van Venray.

STINKEND STREEPZAAD (*CREPIS FOETIDA*)

Op open kalkrijke bodem op diverse plaatsen in de Groeve Curfs, vele tientallen planten (181-319 en 181-320: J. Cortenraad, zomers 2001-2003).

Na de vondsten in de ENCI-groeve, op de Sint-Pietersbergen en in de groeve 't Rooth, opnieuw een bestendige populatie van deze soort.

HOGHE FIJNSTRAAL (*CONYZA SUMATRENSIS*) EN GEVLAMDE FIJNSTRAAL (*CONYZA BONARIENSIS*)

De afgelopen vier jaren is gebleken dat de Hoge fijnstraal (figuur 4) met name in Maas-tricht op diverse plaatsen is ingeburgerd. Het gaat om populaties in grootte uiteenlopend van enkele exemplaren tot vele duizenden. De meeste groeiplaatsen liggen in het oostelijk deel van Maastricht (Amby, Scharn, Heer, Wyck en Randwyck). In het centrum is tot nu één voorkomen ontdekt. De plant breidt zich nog uit. Daarnaast is de soort langs de Maas gevonden nabij Meers en Maasband.

De Gevlamde fijnstraal is op twee plaatsen aangetroffen in de Maastrichtse wijk Wycker-

FIGUUR 5

Viltzegge (*Carex tomentosa*) (foto: J. Hermans).

poort, in de nabijheid van het spoor. Deze soort handhaaft zich, maar breidt zich tot nu toe niet sterk uit. De vondsten zijn gedaan door G. Verschoor en J. Cortenraad.

Beide soorten zijn oorspronkelijk afkomstig uit Zuid-Amerika en hebben zich de afgelopen eeuwen over grote delen van de wereld uitgebreid. Van *Conyza bonariensis* is de herkomst uit de wetenschappelijke naam af te leiden. *Bonariensis* betekent: afkomstig uit Buenos Aires. *Conyza sumatrensis* is voor het eerst beschreven aan de hand van exemplaren gevonden op Sumatra.

De uitbreiding van de soorten gaat nog steeds door. De laatste jaren worden steeds meer vondsten gedaan in België, delen van Nederland en aangrenzend Duitsland.

Er is nog een derde Fijnstraalsoort naar ons onderweg: *Conyza bilbaoana*. Deze is reeds in Noord-Frankrijk en het westen van Vlaanderen gesignaleerd. Voor een beschrijving van de drie soorten verwijzen wij naar The new flora of the British Isles (STACE, 1997).

VILTZEGGE (*CAREX TOMENTOSA*)

Viltzegge (figuur 5) is talrijk aanwezig in de orchideeëntuin in het Gerendal (187-316: J. Egelmeers, voorjaar 2001). Deze plant is waarschijnlijk aangevoerd uit België of Frankrijk bij het overbrengen van orchideeën.

GROENE BERMZEGGE (*CAREX DIVULSA*)

Kessel-broek, Hazenakkerweg (201-367: VPL, zomer 2002): twee pollen in een naaldbos nabij een wegberm. De planten staan wat kenmerken betreft tussen de twee ondersoorten subsp. *divulsa* en subsp. *leersii* in.

De tweede vondst in Midden-Limburg en de eerste in Midden-Limburg ten westen van de Maas.

BOSGEELSTER (*GAGEA LUTEA*)

Vijf exemplaren aan westoever van de Geul ter hoogte van Kuttingen op een beschaduwde plaats (193-307: T. Denters, voorjaar 2002). De Bosgeelster wordt in Zuid-Limburg zelden waargenomen. De laatste jaren wordt de plant echter iets vaker gevonden, steeds in kleine aantallen in het Geuldal. Gezien de grote populaties langs de Geul en haar zijbeken in België is dit niet verwonderlijk. Verwacht mag



worden dat door de toename van het areaal natuurgebied langs de Geul op termijn stabiele populaties in Limburg zullen ontstaan.

SUMMARY

ON THE FLORA OF LIMBURG PART 44

The article discusses observations of rare plants in the province of Limburg between 2001 and 2003. The observations include two Pigweed species, Indehiscent Amaranth (*Amaranthus bouchonii*) and Tall Amaranth *Amaranthus rudis*, and new findings of species which are common in the southern part of the province, but rare in the northern part, such as Barren Strawberry (*Potentilla sterilis*). Hairy Rocket (*Erucastrum gallicum*), Spear-leaved Willowherb (*Epilobium lanceolatum*) and Straw Foxglove (*Digitalis lutea*) were found in a limestone quarry in the southern part of the province. In addition, new observations of Common Cudweed (*Filago vulgaris*), Guernsey Fleabane (*Conyza sumatrensis*), Argentine Fleabane (*Conyza bonariensis*) and other interesting discoveries are described and discussed.

LITERATUUR

- MENNEMA, J., A.J. QUENÉ-BOTERENBROOD & C.L. PLATE (RED.), 1985. Atlas van de Nederlandse Flora 2. Zeldzame en vrij zeldzame planten. Kosmos, Amsterdam.
- STACE, C., 1997. New flora of the British Isles. Second edition. The Press Syndicate of the University of Cambridge. The Pitt Building, Cambridge.